

Pelkininkystė, arba ūkininkavimas šlapiuose žemėse

Pelkininkystė – tvarus klimatui palankus šlapių pelkių naudojimas. Tai tradicinės žemdirbystės, paprastai neatsiejamas nuo žemių sausavimo (melioracijos), alternatyva durpiniuose dirvožemiuose. Tradicinė žemdirbystė nusausintuose durpiniuose skatina biologinės įvairovės nykimą, šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas ir paviršinio vandens užterštumą azoto ir fosforo junginiais. Pelkininkystė gali padėti atkurti sausavimo ir durpių kasybos pažeistas pelkes. Kad jose būtų galima užsiimti pelkininkyste, būtina atkurti natūralų (arba artimą natūraliam) hidrologinį režimą. Tvariai ūkininkaujant natūraliose ir (arba) atkurtose pelkėtose buveinėse ne tik surenkama pelkininkystės produkcija (antžeminė biomasa), išsaugoma durpių kodo stovyklė, bet ir sudaromos palankios sąlygos durpėdaraui. Tai yra svarbus klimato kaitos švelninimo aspektas. Pelkininkystė – puiki galimybė suderinti gana prieštarinius dalykus – išsaugoti šlapias pelkes ir tvariai jas naudojant gauti ekonominę naudą.

Projektas DESIRE – skatinimas užsiimti pelkininkyste Nemuno upių baseine

Įgyvendinant projektą DESIRE bandomosiose vietovėse bus atlikti pelkinių buveinių atkūrimo darbai ir parengtos nusausintų durpynų atkūrimo gairės. Pagrindinis pelkių atkūrimo tikslas – išsaugoti ir (ar) atkurti pelkių ekosistemines funkcijas. Projektas DESIRE orientuotas į pelkinių buveinių, gebančių efektyviai valyti maistinėmis medžiagomis (trąšomis) užterštus paviršinius vandenius, atkūrimą taip siekiant pagerinti Nemuno upių baseino, Kuršių marių ir Baltijos jūros vandens kokybę. Projekto veiklos neabejotinai naudingos ir dėl kitų ekosisteminių paslaugų – atkurti plotai bus naudojami biomasės gamybai. Ši biomasa vertinga ne tik ekonominiu, bet ir ekologiniu požiūriais – kartu su išvežta biomasa iš teritorijos pašalinama ir dalis intensyvaus ūkininkavimo sukeltos pasklidusios taršos (maistinių medžiagų pertekliaus), dėl to sumažėja greta esančių vandens telkinių tarša. Pelkininkystės strategijos Nemuno upių baseinų rajonui ir biomasės gamybos bei jos panaudojimo vietinės ekonomikos stiprinimui galimybių studijų parengimas, visuomenės informavimas ir švietimas prisidės prie pelkininkystės kaip tvaraus ūkininkavimo šlapiuose durpiniuose dirvožemiuose populiarinimo.

Projekto trukmė: 2019 m. sausio mėn. – 2021 m. birželio mėn. (30 mėnesių).

Projektą įgyvendina aštuoni partneriai ir devynios asocijuotos institucijos iš penkių šalių – Vokietijos, Lenkijos, Lietuvos, Rusijos Federacijos ir Baltarusijos.

Projektą koordinuoja Greifswaldo universitetas (Vokietija).

Projektą Lietuvoje vykdo Lietuvos gamtos fondas ir Vytauto Didžiojo universitetas.

Asocijuoti partneriai Lietuvoje – Aplinkos apsaugos agentūra ir Žuvinto biosferos rezervatas.

Projekto tikslas – padidinti pelkių kaip natūralių biofiltrų tvarkymo efektyvumą Nemuno upių baseine gerinant vandens kokybę ir mažinant maistinių medžiagų patekimą į Baltijos jūrą. Drauge prisidedama prie atkuriamų pelkių ekologinių sąlygų gerinimo, kad jos vėl galėtų teikti daugumą ekosisteminių paslaugų (biologinės įvairovės, medžiagų apykaitos palaikymo, šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų mažinimo, potvynių reguliavimo, vaistinių bei maistinių žaliavų, biokuro tiekimą ir kt.).

Projektas kofinansuojamas Europos Sąjungos Europos regioninės plėtros fondo ir Baltijos jūros apsaugos fondo lėšomis.

LGF ©2020

Pelkininkystės praktika

Pelkininkystė – klimatui palankus natūralių ir atkurtų pelkių ūkinis naudojimas, apimantis vietinių pelkinių augalų produkcijos paruošimą, natūralioms pelkių buveinėms būdingo hidrologinio režimo palaikymą ir (ar) atkūrimą, durpėdaros skatinimą, pelkių biologinės įvairovės apsaugą siekiant užtikrinti pelkių ekologinį stabilumą. Pelkininkystės produkcija – nendrių, viksvų, kiminių, spanguolių ir kitų pelkinių augalų biomasė – vertingi atsinaujinantys ištekliai, kuriuos galima naudoti energetinėms reikmėms, pašarų, statybinių medžiagų gamyboje, maisto ir farmacijos pramonėse, amatininkystėje ir kt.

Nendrėms būdingos geros garso ir šilumos izoliacijos savybės, todėl tai perspektyvi žaliava statybinių medžiagų (stogo dangų, izoliacinių plokščių, interjero detalių) gamyboje. Vertingomis savybėmis pasižymi švendrai, naudojami energetikos reikmėms (biokurui), farmacijos, maisto, kosmetikos, statybinių medžiagų (aukštos kokybės ugniai atsparių izoliacinių plokščių ir biologinio laminato gamybai) pramonėse.

Aukštapelkėse augančių kiminių biomasės fizinės ir cheminės savybės panašios į mažaskaidžių durpių. Todėl plantacijose užauginta kiminių biomasė ateityje gali būti naudojama naujos kartos auginimo substratų gamyboje, o surinkta gyvybinga donorinė medžiaga – pelkinėms buveinėms atkurti.

Perspektyvi pelkininkystės kryptis – spanguolynų įveisimas išeksploatuotuose aukštapelkiniuose durpynuose.

Pelkininkystė apima ne tik žolinių, bet ir sumedėjusių augalų auginimą. Juodalksniai gerai auga užpelkėjusiuose, blogai aeruojamuose dirvožemiuose, kuriuose dėl drėgmės pertekliaus negali augti kiti medžiai. Juodalksnio mediena naudojama kurui, faneros, baldų gamyboje, stalių darbams, o žirginiai, žievė ir lapai – farmacijos pramonėje.

Pelkininkystei tinkamuose viksvynuose ar nendrynuose su vandens telkiniais ir sausomis mineralinėmis salelėmis (skirtomis gyvulių poilsui) galima auginti domestikuotus azijinius buivolus. Jie gali ganytis net ir prastos pašarinės vertės ganyklose ir maitintis augalais, kuriuos tradiciškai auginami galvijai sunkiai virškina. Azijiniai buivolai ypač vertinami dėl aukštos kokybės mėsos ir pieno produkcijos.

PROJEKTAS DESIRE

www.neman-peatlands.eu

PELKININKYSTĖ

Ūkininkavimas šlapiuose durpiniuose dirvožemiuose. Ar tai gali būti naudinga?

Tvaraus pelkių tvarkymo plėtra, taikant pelkių atkūrimo ir pelkininkystės veiklas, skirta vandens užterštumui mažinti ir kitoms ekosisteminiams paslaugoms palaikyti Nemuno upių baseine.

Development of sustainable (adaptive) peatland management by restoration and paludiculture for nutrient retention and other ecosystem services in the Neman River catchment.